Posebno poglavje so učitelji literarni in znanstveni delavci, zlasti od kar jim je odprta pot na univerzo. Nimamo namena naštevati, koliko se jih je že in koliko se jih še bo uvrstilo v krog pomembnih kulturnih delavcev. Glavno je, da so pokazali svoje zmožnosti in s svojim delom pripomogli h kulturni rasti našega naroda.

Na vprašanje, kdo najbolj poseča gledališče, je odgovoril g. Župančič takole:

»Tisti, ki največ tudi čitajo. Tisti, ki nimajo dovolj denarja niti za življenje. Srednji stan. Mali uradnik, študent, učitelj.«

Toda upoštevati je treba dejstvo, da prihajajo v gledališče le učitelji iz mesta in bližnje okolice. Koliko pa je takih, ki hrepene po kleni slovenski besedi in lepi glasbi, pa jim razmere ne dopuščajo, da bi si privoščili gledališče ali koncert in so v zametenih hribih za delj časa tako rekoč odrezani od kulturnega življenja.

G. Župančič gotovo tudi ve, koliko žrtvuje za vaški oder učitelj.

Prav tako mnenje bi dali merodajni tudi o posečanju drugih kulturnih prireditev, n. pr. koncertov, razstav, predavanj.

Sicer pa bi bilo ne samo zanimivo, marveč že tudi potrebno napraviti pregled učiteljevega dela na literarnem, znanstvenem in glasbenem polju. To bi bila sicer težka pa hvaležna naloga, ki bo v prid našemu stanu.

Seja upravnega in nadzornega odbora sekcije

13. julija 1940. se je vršila v prostorih sekcije JUU v Ljubljani seja upravnega in nadzornega odbora, ki je bila letos zaradi izostanka banovinske skupščine še posebno važna, zaradi česar priobčujemo podrobnejše poročilo. Seji so prisostvovali tudi člani glavnega odbora JUU, blagajnik sekcije, pomočnik tajnika in urednik Popotnika.

Svojo odsotnost sta opravičila član upravnega odbora tov. Korenčan Lovro in član glavnega odbora JUU tov. Hočevar Ciril, ki sta na orožnih vajah.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnje seje.
2. Razgovor o predsedniškem zboru z dne 26. maja t. l.
3. Poročilo predsednika.
4. Tajniško poročilo, objavljeno v »Učiteljskem tovarišu« štev. 44/45. Razprava. Poročilo tajnika o položaju v organizaciji po zadnji seji.
5. Poročilo o seji glavnega odbora, ki se je vršila 14. in 15. junija t. l. (Poročal tov. Franjo Roš.)
6. Glavna skupščina.
7. Predlogi sreskih društev za skupščino: obravnava in sklepi.
8. Račun za poslovno leto 1939./40. (Poročal blagajnik sekcije.)
9. Poročilo nadzornega odbora.
10. Proračun.
11. Smernice za nadaljnje delo.
12. Komunike.
13. Tekoče zadeve.
14. Slučajnosti.

Predsednik tov. Metod Kumelj otvori sejo, pozdravi navzoče in ugotovi sklepčnost.

Ad 1. Tajnik tov. Supančič prečita zapisnik zadnje seje. Zapisnik se v celoti odobri z dostavkom, da je tov. Ledinek glasoval proti proračunu.

Ad 2. Tajnik sekcije prečita zapisnik predsedniškega zbora z dne 26. maja t. l. Tov. predsednik podrobno opiše potek dogodkov po posvetu predsednikov. Navaja, da je iz dopisov sekcije razvidno, da je sekcija storila vse, da bi se preklical odlok o prepovedi zborovanj in posvetov sekcije JUU in sreskih društev. Nato prosi navzoče, da poročilo obravnavajo in zavzamejo do njega svoje stališče.

Po debati je bil na predlog nadzornega odbora soglasno sprejet sledeči sklep.

»Upravni in nadzorni odbor ugotavljata, da so bile na zadnjem posvetu predsednikov sreskih učiteljskih društev dne 26. maja vse razprave stvarne in na višini. V teku celotnega posveta niti ni bila v poročilih niti v razpravi omenjena nobena stvar, ki bi ji bilo moči tako z ozirom na njeno vsebino kakor z ozirom na formo kakor koli oporekati. Posvet se je vršil točno po dnevnem redu, prijavljenem upravi policije, in na njem ni bila izrečena nobena nedopustna in tendenciozna kritika. O knjigi »Kmetje včeraj in danes« se ni razpravljalo. Poročila, ki so v opreki z gornjimi konstatacijami, so netočna in ne prikazujejo resničnega poteka posveta predsednikov.

Upravni in nadzorni odbor jemljeta na znanje in odobravata dopis sekcije št. 1756 z dne 10. junija 1940. in št. 1811 z dne 24. junija 1940., ki jih je odposlala sekcija v pojasnitev poteka posveta predsednikov kr. banski upravi, in odobravata vse ukrepe, ki jih je v zvezi s tem vprašanjem izvršil osebno predsednik sekcije, se z njim solidarizirata in mu izražata popolno zaupanje.

Vodstvu sekcije naročata, da obvesti o rešitvi štev. 1811 z dne 17. junija 1940. in o odgovoru na to rešitev sreska učiteljska društva.«

Ad 3. Tov. predsednik v začetku svojega poročila navaja, da smo dobili novega ministra prosvete, g. dr. Antona Korošca. Ta se nahaja sedaj na počitnicah v Sloveniji. Predsedstvo sekcije bo skušalo priti do njega in mu iznesti vse aktualne šolske in stanovske zadeve.

Poleg tega smo dolžni bivšemu ministru prosvete Božu Maksimoviću zahvalo za njegovo uvidevnost in pomoč, ki nam jo je ves čas nudil. Po njegovem prizadevanju je rešeno vprašanje napredovanj in je upoštevano načelo, naj se ob enakih kvalifikacijah postavljajo za šolske upravitelje vedno le najstarejši učitelji. Ministru Maksimoviću bo poslala sekcija zahvalo.

Podrobno je tov. predsednik opisal delo za zvišanje prejemkov in razmere v akcijskem odboru v Beogradu in v Ljubljani.

Člani upravnega odbora so prejeli tudi obe številki lista »Reč istine« in 1—2 štev. »Narodne prosvete« z dne 4. julija, iz katerih je točno razvidno bistvo spora in njegov razvoj, ki je končal v razcepitvi sil. Po vsestranskem pojasnilu in debati je bil sprejet naslednji sklep:

»Po proučitvi poročila o delu centralnega akcijskega odbora v Beogradu izražata upravni in nadzorni odbor svoje obžalovanje, da se je tako potrebna enotnost porušila in so se organizacije v centralnem akcijskem odboru razdvojile.

Ker smatrata enotnost akcije za osnovni pogoj uspešnega dela, pooblaščata vodstvo sekcije, da stremi kljub nesoglasju v centrali ohraniti dosedanjo harmonijo v ljubljanskem plenumu akcijskega odbora in skuša vplivati na konsolidacijo razmer v centrali.«

V svojih nadaljnjih izvajanjih je opisal postopek glede tožbe zaradi okrožnice, ki navaja naše stališče do nadzorniške organizacije.

Po tem poročilu je podal nadzorni odbor sledečo ugotovitev:

»Nadzorni odbor ugotavlja, da je okrožnica sekcije štev. 927 z dne 10. januarja 1940. izraz celotne slovenske učiteljske organizacije in sloni na sklepih seje upravnega odbora v Ptuju z dne 11. junija 1939. in banovinske skupščine v Ljubljani v mescu juliju 1939. Nadzorni odbor naroča upravi sekcije, da tudi v bodoče brezkompromisno zastopa v navedeni okrožnici opredeljeno stališče.«

Končno je prešel na napade na stan, posebno na napad, ki ga je napovedal g. Kalan v pismu uredništvu Učiteljskega tovariša, ki je bilo v zadnji številki objavljeno. Upravni in nadzorni odbor sta odobrila stališče, izraženo v »Učiteljskem tovarišu« v obliki dostavka temu pismu.

S tem je bilo poročilo predsednika v celoti soglasno sprejeto.

Ad 4. Tajniško poročilo je bilo natisnjeno v »Učiteljskem tovarišu«. Dodatno poroča tajnik tov. Supančič, da je volilo delegate 22 sreskih društev, poročilo o zborovanjih je poslalo 24 sreskih društev. V zvezi s tajniškim poročilom je podal še kratko pojasnilo urednik Popotnika tov. Vranc. Po poročilu urednika Popotnika in nekaterih pojasnil predsednika sekcije so bili sprejeti nekateri sklepi internega značaja, uredniku Popotnika pa sta izrekala upravni in nadzorni odbor priznanje za uspešno urejevanje stanovskega pedagoškega glasila, ki je bilo v preteklem letu povezano tudi s stanovskimi stremljenji učiteljske organizacije.

Poročilo tajnika je bilo v celoti soglasno sprejeto.

Ad 5. Poročilo o seji glavnega odbora JUU je podal član glavnega odbora tov. Roš. V svojih podrobnih izvajanjih je navedel, kaj je vplivalo na to, da člani iz dravske banovine niso glasovali za oni del poročila preds. JUU tov. Dimnika, ki govori o razmerju med SHUD in JUU. Končno je bil sprejet naslednji sklep:

»Upravni in nadzorni odbor odklanjata stališče izvršnega odbora JUU v odnosu do SHUD, ker ovira razvoj in konsolidacijo prosvetnih in stanovskih prilik v državi, in vztrajata na zahtevi, da se neodložljivo pristopi k reševanju tega vprašanja. V ta namen naj se vzpostavijo takoj stiki med JUU in SHUD.«

Ad 6. Predsednik poroča, da se glavna skupščina za enkrat ne bo vršila, ker se ni vršila skupščina naše sekcije. V tem smislu je bil tudi sprejet sklep na zadnji seji glavnega odbora.

Ad 7. Nato sta oba odbora obravnavala predloge sreskih društev, kolikor so jih poslala za banovinsko skupščino. Sprejeti so bili naslednji sklepi:

Gmotni položaj naj se izboljša — zvišajo naj se plače.

II. in III. draginjski razred naj se odpravita.

Poročene učiteljice naj prejemajo polne prejemke.

Za žene državnih uslužbencev naj se prizna rodbinska doklada.

Rodbinska doklada za otroke naj se zviša na 250 din.

Zvanje »šolski upravitelj« naj se uzakoni.

Uzakoni naj se avtomatično napredovanje. Za dosego V. skupine naj se ukinejo vse omejitve.

Učiteljstvo naj se ocenjuje z dvema ocenama »sposoben« in »nesposoben«; oziroma »zadovoljiv«, »nezadovoljiv«.

Kadrski rok — za odslužitev tega naj se dovoljuje brezplačen dopust.

Šolskim slugam naj se sistemizirajo plače in uredi položaj.

Kurivo naj prejemajo tudi učitelji v trgih.

Sekcija naj sestavi idejni načrt za slovensko šolo.

Pokojnina naj se prizna tudi staršem državnih uslužbencev-hraniteljev.

Uzakoni naj se stalnost v službi in na mestu.

Šolskim upraviteljem naj se uzakoni doklada.

Razpisujejo naj se vsa prosta mesta.

Učiteljstvu naj se prizna pravica do enkratne letne brezplačne vožnje po železnici.

Učiteljstvo v obmejnih in narodno mešanih krajih naj dobiva gmotno in moralno podporo.

Podpiranje izredno nadarjenih učencev naj predlaga izključno le krajevni učiteljski zbor.

Uvede naj se stari naziv »razred« in odpravi »oddeljenje«.

Ukinejo naj se zakonske določbe, ki onemogočajo ustanovitev Zveze uradniških organizacij.

Nagrade za pouk na obrtno nadaljevalnih šolah naj se izenačijo. V teh šolah naj poučujejo prvenstveno ljudskošolski učitelji.

Poleg naštetih ostanejo v veljavi vsi sklepi, ki jih predlaga sekcija kot svoje predloge za finančni zakon.

Več predlogov sta upravni in nadzorni odbor odstopila ožjemu vodstvu sekcije v administrativno rešitev.

Ad 8. Tov. blagajnik je prečital račun sekcije za poslovno leto 1939./40. Podal je tudi podrobna pojasnila. Račun bodo prejela sreska društva s posebno okrožnico.

Ad 9. Predsednik nadzornega odbora prečita zapisnik nadzorovanja uprave in gospodarskega stanja JUU sekcije za dravsko banovino, ki končuje s predlogom razrešnice.

Po poročilu nadzornega odbora in debati je bil račun soglasno sprejet, sprejeti pa so bili tudi nekateri sklepi o notranjem poslovanju sekcije.

Ad 10. Proračun je bil sprejet že na zadnji seji in odobren od predsedniškega zbora 26. maja 1940. Glede proračuna imata upravni in nadzorni odbor že potrebna pooblastila od predsedniškega zbora. Zaradi mišljenja predsedniškega zbora, da je treba ohraniti stanovsko glasilo tudi v teh razmerah neokrnjeno, so bili sprejeti sledeči sklepi:

Od prispevka za UPZ se vzame za »Učiteljski tovariš« polovica t. j. 15.000 din.

Preostanek UPZ od letošnjega leta se porabi za kritje stroškov za »Učiteljski tovariš«.

950 naročnikom Popotnika se zviša naročnina.

»Učiteljski tovariš« bo izšel v poslovnem letu 1940./41. v 40 številkah.

Ad 11. Nato sta oba odbora soglasno sprejela komunike, ki je objavljen na drugem mestu v tej številki »Učiteljskega tovariša«.

Ad 13. in 14. Pri teh točkah so bile obravnavane samo tekoče zadeve in slučajnosti ter sprejeti sklepi, zadevajoči notranje delo in administrativno poslovanje organizacije.

Narodopisni tečaj za učiteljstvo

Vsako leto je o velikih počitnicah prirejenih nekaj tečajev za učiteljstvo. Delo med narodom rodi potrebo in težnjo po nadaljnjem izobraževanju, in to postane gonilna sila, ki postavlja naravnost zahtevo po prirejanju raznih počitniških tečajev, ki naj seznanijo učiteljstvo poleg njihovega strokovnega dela tudi z raznimi panogami izvenšolskega udejstvovanja, za katere pa je poleg zanimanja potrebna tudi teoretična osnova. Kot prvi te vrste je bil letos v ljubljanski Glasbeni matici prirejen narodopisni tečaj za učiteljstvo, ki je trajal od 1. do vključno 6. julija in to dnevno od 8. do 12. in od 15. do 18. ure. Predavanja so bila sestavljena po izdelanem načrtu Folklornega instituta Glasbene matice v Ljubljani.

Na tem tečaju so predavali:

Ravnatelj ženske realne gimnazije g. dr. Anton Bajec: O dialektiki slovenskih jezikovnih narečij in dialektični diakribiji. Za teoretična in praktična (na tabli) navodila iz te teme je bilo namenjenih 5 ur.

Profesor g. dr. Davorin Cvetko: O biologiji, biografiji, heuristiki našega folklora in njegovem pomenu za narodovo vzgojo — 7 ur.

Vodja Folklornega instituta g. France Marolt: O načelih in metodah sodobne etnografije. — O problemih primitivne melopoije in sodobnih melografskih metodah z vsemi praktičnimi vajami. — Teoretično in praktično 18 ur.

Profesor g. Matija Tomc: O koralni in instrumentalni osnovi v primitivni glasbi in o ljudskih glasbilih. — O stilizaciji glasbenega folklora s sredstvi umetne glasbe. — Teoretično in praktično 6 ur.

Pri praktičnih govorilnih in melografičnih poizkusih na živih primerih z elektrofonografom sta pomagala tehnika Radia Ljubljana gg. Jakob Jančar in Stanislav Hajnšek. — 3 ure.

Dvorni dobavitelj g. Beno Gregorič je demonstriral dva najboljša elektroprojektorja ter prikazal vse nazorno gradivo in to 57 narodopisnih fotoslik, 46 črno belih 8 × 8 in 52 barvanih 5 × 5 diapozitivov. Njegova predvajanja so trajala 2 uri.

Akademski slikar g. Božidar Jakac je s svojim Kodak filmskim aparatom predvajal dva črno bela belokrajnska filma in svoj še neobdelani metliški barvasti film, za kar sta bili porabljeni nadaljnji dve uri.

Vsi predavatelji in pomagači so opravili svoje delo brezplačno.

Tečaja se je udeležilo 6 učiteljic in 15 učiteljev, ki so vsi glasbeno kvalificirani. Izvedbo tečaja pa je omogočila kr. banska uprava z izredno gmotno podporo.

Predavanja so bila informativnega značaja v znanstvenem in organizatoričnem smislu. Imela so namen pripraviti ožji krog učiteljstva za permanetno zbiralno akcijo slovenskega folklora, ki naj bi se s pomočjo teh pionirjev izvedla v prihodnjem šolskem letu.

Udeleženci so sledili vsem izvajanjem z velikim zanimanjem in so tudi pri praktičnih vajah pokazali mnogo razumevanja. V poteku predavanj so spoznali načela in metode moderne etnografije: uvideli so, da je treba folklorne pojave opazovati v njihovi živi dinamiki, v njih celosti. Pri še živečih obrednih usedlinah bo treba paziti na njihove bistvene koeficiente, na scenični, koreografski, kostumacijski, govorni in zvočnostni moment, na njihov zemljepisni in tradicijski vidik ter na socialno psihološko osnovo. Predavatelji in pomagači so v svojih izvajanjih sproti opozarjali na kritično strokovno literaturo in spoznavne vire, spoznali pa so, da imajo udeleženci dovolj pogojev, nekateri že tudi mnogo intencije za uspešno znanstveno sodelovanje, prav gotovo pa vsi sposobnost in voljo za uporabo narodopisnih dognanj pri šolski vzgoji in v prosvetnem delu.

V prihodnjem, ne več samo informativnem, temveč instrukcijskem tečaju bo treba s praktičnimi vajami v vseh smereh, zlasti v melografiji, praktično poprijeti, in obnova permanentnega zbiranja po določenem načrtu se bo dala uspešno izvesti.

Za izboljšanje pouka z narodopisnimi sredstvi na naših ljudskih in meščanskih šolah bi bilo zelo koristno, da prosvetna oblast uvede nekaj takih priprav. V tečaju so udeleženci spoznali:

1. Megadiaskop, to je epidiaskop za projekcijo knjižnih slik, fotografij do 13 × 18 cm in diapozitivov 8 × 8 ter 8,5 × 10 cm. Diaskopična projekcija da izredno svetle in do roba ostre slike 3 × 3 m. Cena je približno 3800 din, a za kakih 1000 din se da dokupiti aparatura za projekcijo s filmskim trakom. Napravo naj bi si s pomočjo izrednih kreditov nabavile srednje in meščanske šole, ki bi aparat in gradivo izposojale tudi drugim. — Za podeželske šole pa je izvrstno uporaben.

2. Filmosto color box-projektor za črnobele in barvne diapozitive filmov 24 × 36 mm v okviru 5 × 5 cm. Menjavanje slik se vrši avtomatično v zatemnjeni sobi. Naprava stane približno 1000 din.

Narodopisnem tečaju je dal navedeno aparaturo brezplačno na razpolago dvorni dobavitelj g. Beno Gregorič, ki je udeležencem z izredno spretnostjo in strokovno veščino demonstriral uporabo navedenih aparatov in predvajal folklorno gradivo.

Od filmov, ki jih je pokazal g. Božidar Jakac, je za osnovni narodopisni pouk najbolj ugajal njegov najnovejši metliški barvni film. Dasi še ni prirezan, izvrstno izraža dinamiko belokrajinskih prizorov. Pripomniti pa je treba, da stvarno in tehnično ta film za celo spoznanje zaostaja za prvim našim barvnim narodopisnim filmom B. Jakac - F. R. Marolt: Človek — zemlja Slovenske krajine in Vojne granice, ki smo ga spoznali letos pomladi. Krivda je v materialu in razvijanju.

Izvedba obnovljene zbiralne akcije s pomočjo učiteljstva v korist naše etnografije in narodne vzgoje ter prosvete bo odvisna od tega, kako bo naša prosvetna oblast z izdatno gmotno podporo pomagala izvesti Folklornemu institutu Glasbene matice načrtni osnutek. Vsekakor ne kaže z izvedbo odlašati, da se uspeh, ki ga je dosegel narodopisni tečaj za učiteljstvo ne izgubi brez haska.

Za pomočnika ministra prosvete je postavljen g. Bogdan Bogdanović

Za pomočnika prosvetnega ministra je postavljen g. Bogdanović Boško, načelnik političnega oddelka ministrskega sveta.

•

G. Boško Bodanović se je rodil 1888. v Nepričavi, srez kamnavski v valjevskem okrožju. Osnovno šolo in 6 razredov gimnazije je dovršil v Valjevu, a zadnja dva razreda in zrelostni izpit na II. beograjski gimnaziji 1907. l. z odličnim uspehom. Na beograjski univerzi je nato dovršil 1911. leta filozofsko fakulteto z odličnim uspehom. Kot gojenec beograjske univerze je bil nekaj časa na specialnih pravnih študijah v Pragi in v Heidelbergu. Profesorski izpit iz svoje stroke in nemškega jezika je položil z odliko. Svojo uradniško kariero je začel 1911. leta kot profesor III. beograjske gimnazije in je bil v tej službi vrsto let, od katerih je prebil največ časa v južni Srbiji kot prosvetni delavec.

Po povratku v Beograd 1923. leta se je posvetil časnikarskemu in književnemu delu. V državno službo se je vrnil 1935. leta kot šef informativnega odseka centralnega presbiroja, kjer je bil nekaj časa tudi šef presbiroja. Nedavno je bil postavljen za načelnika političnega oddelka predsedništva ministrskega sveta, s katerega položaja prihaja za pomočnika prosvetnega ministra.

Gospod Bodganović je že 1913. leta z dr. Svetomirom Ristićem izdal latinsko srbski slovar, ki je doživel 3 izdaje in ki se še danes uporablja v šolah. Že kot dijak je bil dopisnik beograjskih listov. Leta 1915. je urejeval v Bitolju dnevnik »Bitoljske novine«. Od 1916. do 1918. je bil glavni urednik »Velike Srbije« — najbolj čitanega srbskega lista v Solunu. Od 1918. do 1923. je bil ravnatelj in lastnik lista »Stara Srbija«, ki je izhajal v Skoplju. Od osnovanja »Vremena« je bil g. Bogdanović eden od glavnih sodelavcev, a od 1924. leta dalje več let glavni urednik lista.

G. Bogdanović je sodeloval v vseh vojnah za osvobojenje.